

lies de classe mitjana que a Alemanya no tenen ara 100 marcs a la butxaca... però els diners que la nació guanya amb la idea genial de Wirth hi són en ella i ningú no podrà emportar-se'ls mai, puix que estan convertits en cases, camins, vapors, trens, aeroplans, mobles, canals, llibres, estacions, centrals elèctriques, laboratoris, etcètera, etc.

Visitem l'antic palau imperial amb la intenció de saludar al professor Koehler, que té en ell el seu laboratori de Psicologia; l'edifici produeix una impressió de descuit i brutícia. Fracassa la visita per absència del nostre amic; en canvi, la sensibilitat d'En Xirau, que ens acompanya, es commou intensament en pressentir quan formidable devia ésser la crisi espiritual germànica per a permetre el que estem veient. Tornem a peu fins l'hotel i s'accentua el nostre pessimisme davant l'actual situació político-social. Els policies han perdut la seva anterior altivesa, el paviment el trobem ple de papers i gairebé ningú respecta com abans els cartells amb el clàssic "verboten". Berlín se'ns mostra més desorganitzada que mai quan en el matí següent, impulsats per un ventijol desagradable ens llancem a l'assalt del tren de Polònia. Mai no he rebut tants cops de colze ni he utilitzat amb més encert l'equipatge com arma de combat; finalment, perduda tota la cohesió del grup, aconseguixo obtenir un lloc en un compartiment de segona, després d'haver rebut unes quantes malediccions inintelligibles.

En el tren hem rebut l'agradable reforç de quatre altres espanyols que s'adrecen també al Congrés: el Dr. Germain i la Srta. Mercedes Rodrigo que van en representació de l'Institut Psicotècnic de Madrid i del Ministeri de Treball. Roura i Garma—mestre aquell i metge psiconalista aquest, bohemis tots dos—que van en representació pròpia i molts pocs diners, que han pogut aconseguir fent una capta. Admirable parell representatiu de l'esperit de l'època, tots dos podrien fruit de comoditats a casa nostra, però s'estimen més viure pobres de cos i rics d'esperit a Alemanya. Ens distreuen i encisen explicant-nos llurs aventures i llurs terribles crisis econòmiques; comencen a dir-nos "capitalistes" i sentim la vergonya de portar uns bitllets de banc a la cartera, tot i havent-los guanyat amb el nostre treball.

Ens trobem en el quart dia de viatge i encara no hem recorregut la meitat del trajecte. El tren

avança sota un cel boirós, amb certa parsimònia, com si temés sortir de la terra alemanya; nosaltres comencem a sentir la inquietud del desconegut, però el menjar ens revifa i arribem sense adonar-nos-en a la frontera polaca.

* * *

Entre el polac i el rus deuen existir escasses diferències a jutjar per la facilitat amb què la nostra oïda confón els dos llenguatges. Això ens exposa a petits incidents, puix que la distància espiritual entre ambdós pobles és en l'actualitat immensa fins el punt que mútuament considerarien com a una ofensa tota confusió en aquest aspecte. Polònia sembla conservar un sentit jeràrquic i una tradició cavalleresca migeval que manquen per complet als seus actuals veïns orientals. Sorpren de veure com en les estacions polques els representants del sexe masculí petonegen sense distinció d'edats la mà o el guant de tot ésser que porti faldilles. Estranya, així mateix, de veure en mig de la pobra indumentària col·lectiva l'uniforme carnavalesc d'innúmers oficials polacs que conserven—concentrada—la rigidesa i petulància dels temps imperialistes. I entre aquestes notes discordants, com de transició, el bonet i la barbata de l'Isaac desconegut amb la seva indefinible levita, fan encara més difícil tota interpretació unitària de la psicologia del poble que estem travessant.

Però, sí, tot això ho hem vist ja en algun lloc i ara ho recordo: Polònia em fa reviure imprecisos records d'opereta... en aquest ambient no m'estranyaria gens d'escoltar un concertant entre tals personatges; un país que té cinc vaixells de guerra, comandats per 25 almiralls, que és originàriament pobre i manté un pressupost de guerra que li absorbeix gairebé les tres quartes parts de les seves despeses i que, a més, volent ésser el dipositari de totes les llibertats, manté voluntàriament la dictadura militar de Pilszduki. no hi ha dubte que és apte per a ésser posat en solfa, encara que resulti desconcertant a tota mentalitat equilibrada.

Heu-nos aquí en el cor de Polònia. Varsòvia ens ofereix a l'entrada una estació en runes i una altra, magnífica, en perspectiva (símbol de transició a un futur millor?), un carrer principal que gairebé es pot comparar amb el de qualsevol població de tercer ordre del Farwest i un Hotel: Polònia Palace, en el qual ens acomodem discre-